

MIGRATIE - MENSEN ONDERWEG

Pedro Sanz

TOCHTGENOTEN VAN SINT FRANS

Compagnons de St. François - Pilgrims of St. Francis

Gefährten des hl. Franziskus - Compañeros de San

Francisco - Francinskanska Pilgrimsrörelsen – Pellegrini di

San Francesco

www.cdsf.org

Inhoudsopgave

1. Inleiding: de geschiedenis van migratie	2
2. Oorzaken van actuele migrantenstromen	4
3. Migratie van groepen mensen: vluchtelingen, ontheemden en migranten	8
4. Mythen, clichés, leugens en misleidende informatie over emigratie	11
5. De huidige vluchtelingen- en migrantencrisis, wat is er aan de hand?	16
6. Wat leert de Bijbel en het leven van Franciscus van Assisi ons over vluchtelingen en migranten?	20
7. Het recht op asiel en de reactie van de Europese Unie	23
8. Conclusies: wat kunnen we doen?	26

MIGRATIE – MENSEN ONDERWEG

Sinds mensenheugenis - elk jaar opnieuw - vliegen vlinders, zwaluwen en flamingo's weg voor de kou, zwemmen walvissen weg, op zoek naar een andere zee en gaan zalmen en forellen op zoek naar hun rivieren. Zij reizen duizenden mijlen langs de vrije wegen van lucht en water.

De wegen van de menselijke migratie echter, zijn niet vrij.

Vluchtelingen lopen in oneindige rijen, weg van hun onhoudbare levens.

Zij reizen vanuit het zuiden naar het noorden en vanuit het oosten naar het westen.

Hun plaats op deze wereld is hen ontnomen, ze zijn hun baan en land kwijt.

Velen zijn op de vlucht voor oorlog maar veel meer mensen vluchten omdat hun salaris ophield en vanwege het verwoeste land.

De schipbreukelingen van de globalisatie gaan als pelgrims op tocht door routes uit te vinden, ze gaan op zoek naar een huis, kloppen aan op deuren: de deuren die magisch genoeg, open gaan zolang er geld is, sluiten voor hun neus. Sommigen kunnen nog naar binnen. Anderen eindigen als lijken die de zee laat aanspoelen op verboden kusten, of als lichamen zonder naam die onder de grond liggen van de andere wereld waar ze heen hadden gewild.¹

---

¹ Galeano, Eduardo (2004). *Bocas del tiempo*. Madrid: Siglo XXI.

1

INLEIDING: DE GESCHIEDENIS VAN MIGRATIE

Menselijke migratie is een fenomeen zo oud als de mensheid zelf. Het is er altijd al geweest en heeft in het algemeen door de geschiedenis heen, gefunctioneerd als een dynamisch element voor economische en sociale ontwikkeling. Bijvoorbeeld, de *Camino de Santiago*. Nu echter laten ze ons geloven dat migratie een probleem is. Een probleem, waarom? En voor wie?

Mensen zijn weggetrokken sinds onheuglijke tijden, vrijwillig of door omstandigheden gedwongen. Wanneer ze het uit vrije wil doen, zoeken de migranten nieuwe horizons gedreven door het menselijk verlangen nieuwe dingen te vinden – ontdekkingen, avontuur – of om beroepsmatig erop vooruit te gaan. Gedwongen migratie daarentegen, is het gevolg van verschillende oorzaken maar in het algemeen kunnen we zeggen dat ze het gevolg is van natuurrampen, hongersnood en meer recent als motief een sociale reden heeft: oorlogen, discriminatie, vervolging en vooral armoede.

Tijdens de zogenaamde industriële revolutie was er veel migratie. De zoektocht naar voorspoed tijdens het groeiende kapitalisme heeft enorm grote groepen snel in beweging gebracht. Hele landen werden gevuld met migranten. De Verenigde Staten van Amerika is het duidelijkste voorbeeld. Later in de tweede helft van de 20e eeuw verschenen er nieuwe brandpunten van voorspoed die vervolgens migranten aantrokken: Canada, Australië, Nieuw Zeeland....

De industrialisatie van de samenleving en vervolgens de groei van de stad

ten koste van het platteland, bracht wereldwijd een proces van migratiestromen op gang dat niet te stoppen is. Deze migratiestromen die in eerste instantie de basis waren die de industrie nodig had om zich uit te breiden, blijven nog steeds een groeiend maatschappelijk probleem daar het aantal mensen dat opnieuw gehuisvest moet worden in steden, de mogelijkheden van deze steden om nieuwe inwoners op te nemen, overstijgt.

Een soortgelijk proces vindt plaats in de zuid-noord beweging, vanuit verarmde landen naar ontwikkelde metropolen. De stortvloed van migranten zonder papieren blijkt niet te stoppen en dat, meer nog dan elke andere soort van migratie, alarmeert de grote politieke en financiële machthebbers.

Oorlogen zijn altijd een beslissende factor geweest voor migratie. Maar de zogenaamde minder heftige oorlogen van de afgelopen decennia laten een saldo van gedwongen migranten zien zoals nooit eerder in kaart gebracht. Wat zeker bijdraagt aan deze steeds vaker massieve uittochten van mensen is de toename van hoogontwikkelde communicatiemiddelen wereldwijd die afstanden korter maakt door mogelijkheden en alternatieven overal en op dezelfde wijze beschikbaar te stellen.

Bij deze gedwongen migratie vluchten mensen vanwege de dringende noodzaak om te overleven. Wereldwijde cijfers tonen duidelijk aan dat migratie, vrijwillig of gedwongen, is toegenomen in de XXI eeuw.

2

OORZAKEN VAN ACTUELE MIGRANTENSTROMEN

Migrantenstromen worden veroorzaakt door zeer diverse zaken. Het komt voor bij mensen maar ook bij diersoorten. Deze behoefte wordt gevoeld door zowel de drang tot zelfbehoud als het instinct om te overwinnen. Er zijn twee partijen bij betrokken, de migranten zelf en de bevolkingen en landen waar zij ontvangen worden. Zoals in elke menselijke relatie zal een goede ontvangst afhangen van de stemming van de gastheer en de omstandigheden van het gastland.

Maar migratie moet je niet alleen bekijken tussen verschillende landen want binnen een zelfde land, door verschillen tussen rijk en arm in diverse streken, kunnen er ook migratiestromen voorkomen. Bovendien bestaan er nomaden-volken die zich steeds verplaatsen op zoek naar betere levensomstandigheden.

De meest dramatische oorzaak van migrantenstromen tegenwoordig is oorlog, die zich helaas heeft ontwikkeld als een van de meest lonende en lucratieve bedrijven. Oorlog is tegenwoordig een investering. Dit schrijft een Italiaanse politicoloog en econoom, hoogleraar aan de Katholieke Universiteit Leuven:

Wij (westerlingen) zijn rijk omdat we opnieuw Afrika, Latijns Amerika en Azië laten verarmen. We zijn verantwoordelijk voor die miljoenen doden. [...] Wat wordt er gedaan tegen de oorlogen die uitbreken? Wij zijn toch niet aangevallen? Wie?

Toen Sarkozy Libië bombardeerde, had geen enkele Libiër Frankrijk aangevallen. Toen de Noord-Amerikanen Bagdad of Irak bombardeerden, waren zij de vijand van het kwaad. En al die miljoenen mensen die gestorven zijn en al die miljoenen gevluchte Syriërs, Irakezen etc.! Hebben zij dit soms zelf zo gewild? En wij (Europeanen) hebben het lef te zeggen: 'ik wil je helpen om thuis te kunnen blijven' terwijl de omstandigheden dusdanig zijn dat ze niet anders kunnen doen dan (uit hun land) vluchten en wij zeggen: ik geef zes miljard aan Turkije, twee miljard aan de Libiërs om mensen tegen te houden die uit Afrika komen waar oorlogen gekoesterd worden. Maar we moeten ophouden onzin te verkopen hier. Dit moet gestopt worden. We zijn bezig een oorlog te creëren [...]. De oorlog wordt niet meer gemaakt om de vijand te doden. Oorlog is veranderd dank zij de technologie – vroeger ook al – de economische activiteit is steeds winstgevender geworden na de farmaceutische industrie en de informatica. Er wordt oorlog gevoerd want die is winstgevend. En als we geen andere leiders kiezen [...] voeren we oorlog [...]. Vanaf nu – als er geen oorlog meer is – zal het wereldwijde BBP (bruto binnenlands product) tekortschieten... al naar gelang het dominante systeem. Het zal niet falen als het in een ander systeem zit. Integendeel, het verdwijnen van oorlog zal een bron van rijkdom zijn. En daarom willen de leiders – op dit moment – de bewapening niet inkrimpen en ook niet de gelegenheid om oorlog te voeren, want [...] stel je Frankrijk eens voor zonder oorlog – hoe zou de economie van dat land eruit zien? Of de Verenigde Staten zonder oorlog, dat zou een arm land zijn. We zitten daarom tegenwoordig in een fase waarin oorlog wordt gevoerd omdat het winstgevend is en er geen enkele wereldleider op dit moment is die de oorlog tegenhoudt omdat hij gekruisigd zou worden, gestenigd om het feit dat hij tegen de (algemene) logica ingaat. Oorlog laat het BBP - wereldwijd - stijgen, oorlog zorgt voor economische groei (van de rijke

landen). We gaan ervan uit dat als we oorlog voeren (in arme landen), we werkgelegenheid scheppen in onze eigen landen (in het Westen).²

Oorlog. (Bregje van Ginneken)

---

² Jean-Pierre Mbelu en Babanya Kabudi, citeren Ricardo Petrella. "La verdad dicha por un occidental o un congoleño ¿es la misma?". Umoja (19/12/2017). Beschikbaar op: <https://umoya.org/2017/12/19/la-verdad-dicha-por-un-occidental-o-un-congoleneno-es-la-misma/#more-60380>

Behalve oorlog als hoofdoorzaak voor migratiestromen, geven we hierbij andere oorzaken aan van migratie:

- Politieke migratie: politieke bannelingen;
- Culturele migratie: voortgezet en hoger onderwijs en universitaire studies;
- Migratie vanuit verarmde landen naar rijke naties: op zoek naar een betere kans op werk en salaris - economische crisis, werkloosheid - bij hoger opgeleiden met diploma de mogelijkheid zich professioneel te ontwikkelen in landen met meer mogelijkheden – honger en armoede in verarmde landen;
- Migratie van rijke landen naar armere landen: gepensioneerden met sterke valuta naar landen met minder welvaart;
- Migratie die niet afhangt van de welvaart van landen: verhuizing om vooruit te komen of de vraag naar arbeidskrachten;
- Migratie in hetzelfde land: vanuit het platteland naar de geïndustrialiseerde grote steden;
- Migratie vanwege familie: gezinshereniging; en als laatste,
- Migratie om tragische redenen: aardbevingen, vulkanische uitbarstingen, overstromingen, branden, ontbossing, droogte veroorzaakt door klimaatveranderingen.

3

MIGRATIE VAN GROEPEN MENSEN: VLUCHTELINGEN, ONTHEEMDEN EN, MIGRANTEN³

Er is er een debat gestart over het verschil tussen vluchtelingen en migranten - om in de war van te raken! Waarin verschillen vluchtelingen, migranten en de zo vaak vergeten groep die intern verplaatst wordt? Heeft het zin deze categorieën aan te houden om de complexiteit van de wereldwijde migratiestromen te verklaren waar miljoenen mensen mee te maken hebben?

Omdat we met mensen te maken hebben, gaan we de kwestie bestuderen aan de hand van persoonlijke verhalen waarbij we de vraag stellen: Is er zoveel verschil tussen het leven van vluchtelingen, ontheemden en migranten?

Vluchtelingen

'Voor de oorlog hadden we alles', zegt Salwah Mekrsh, een Syrische tiener. In november 2012 liep Salwah door het historische centrum van Aleppo, toen er door een scherpschutter op haar geschoten werd. Ze werd naar verschillende ziekenhuizen in de buurt gebracht en uiteindelijk geëvacueerd naar Turkije. Ze kwam in een rolstoel terecht.

Salwah werd rechtstreeks geconfronteerd met geweld maar dat is niet het geval met alle vluchtelingen die juist vluchten om bescherming te zoeken. De vluchteling is: 'elke persoon die een geponde vrees heeft voor

---

³ De inhoud van dit hoofdstuk is een samenvatting van het artikel van Agus Morales "Refugiados, desplazados y migrantes: en qué se diferencian y por qué estas categorías no cuentan lo que está pasando". 5W (20/05/2015). Beschikbaar op: <https://www.revista5w.com/when/refugiados-desplazados-y-migrantes>

vervolging op grond van ras, godsdienst, nationaliteit, politieke overtuiging of het behoren tot een bepaalde maatschappelijke groep, die niet in zijn herkomstland verblijft, niet kan of - en vanwege de genoemde vrees - niet langer zijn toevlucht wil nemen tot bescherming in dat land,' volgens het Verdrag uit 1951 over de Status van Vluchtelingen.

Bijna de helft van de mensen die Europa via de zee probeerden te bereiken in 2014 kwam uit landen waar zij leden onder geweld of politieke vervolging (vooral Syrië).

Ontheemden

'De huizen werden in brand gestoken en ze doorzeefden grote gebouwen met kogels. We kwamen te voet' vertelt Ajith Athor. Het zou het verhaal kunnen zijn van een vluchteling maar Ajith spreekt vanuit een afgelegen kamp bij de Boven-Nijl, een van de belangrijkste olievelden van Zuid-Soedan.

Ajith woonde meer naar het zuiden, in de regio Baliaat en was op de vlucht voor een van de ergste burgeroorlogen die uitgebroken was tussen de regeringstroepen trouw aan president Salva Kiir (van de etnische groep Dinka) en de gewapende oppositie onder leiding van Riek Machar (van de Nuer gemeenschap). Ajith heeft geen enkele staatsgrens overschreden en dat heeft belangrijke gevolgen voor de hulp die hij kan krijgen.

Interne ontheemden zijn vaak dakloos. Dat zijn 38 miljoen mensen - cijfers uit 2014 - veel meer dan het aantal vluchtelingen. Vanuit Syrië zijn bijvoorbeeld vier miljoen mensen vertrokken, maar 7,6 miljoen zijn binnen hun eigen land ontheemd geraakt. In veel gevallen zijn het mensen die de grens over zouden gaan als ze zouden kunnen, maar die gevangen zitten door geweld. Veel van de vluchtelingen zijn in feite eerst ontheemd geraakt in hun eigen land voordat ze vertrokken. De problemen om de ontheemden te helpen zijn evident. Humanitaire hulporganisaties kunnen hulp bieden aan Syrische vluchtelingen in Libanon of Jordanië, maar dat uitvoeren binnen een land in oorlog zoals Syrië is een nachtmerrie geworden.

Migranten

'Het is niet de moeite waard om je kinderen alleen te laten om een droom na te streven', zegt Yenny Guardado in een opvangcentrum in Zuid-Mexico. Yenny verliet El Salvador met haar man, om via Mexico een beter leven te zoeken in de Verenigde Staten. Elk jaar reizen ongeveer 300.000 Midden-Amerikanen door Mexico met het plan de Verenigde Staten te bereiken. Proberen ze alleen hun economische situatie te verbeteren? 'Ik verliet mijn land vanwege bedreigingen door bendes. Ik ben niet uit de armoede vertrokken, maar om een veiliger leven te hebben en ik ben bezig hier in Mexico de vluchtelingenstatus aan te vragen' zegt Miguel Ángel Reyes, een Salvadoraan in Chiapas (zuidelijk Mexico). Het woord vluchteling lijkt niet in dat deel van de wereld te passen. Daar zijn redenen voor. In zijn boek 'Novato en nota roja' brengt Alberto Arce in herinnering dat jaarlijks 85 mensen per 100.000 inwoners worden vermoord in Honduras: méér dan in Irak. Het is een niet-verklaarde oorlog. En een niet-verklaarde oorlog heeft geen vluchtelingen.

Wereldwijd zijn er ongeveer 232 miljoen migranten. We kiezen dit woord en niet emigranten of immigranten om het standpunt van de samenleving van herkomst of van het gastland niet over te nemen. Hoeveel van deze mensen zouden in aanmerking komen voor asiel? Het is moeilijk om de klassieke economische migratie te onderscheiden van gedwongen migrantenstromen in de huidige context van transformatie van geweld.

Wat gebeurt er dan met migratie van bevolkingsgroepen? De VN waarschuwden vorig jaar dat 51,2 miljoen mensen (ontheemden en vluchtelingen) door geweld gedwongen waren hun huizen te verlaten. Het was het hoogste cijfer sinds de Tweede Wereldoorlog, maar dit jaar zal het zeker worden overtroffen. En dat zonder rekening te houden met de diversiteit van redenen die 232 miljoen migranten dwingen op zoek te gaan naar een nieuwe plek om te wonen.

4

MYTHEN, CLICHÉS, LEUGENS EN MISLEIDENDE INFORMATIE OVER EMIGRATIE⁴

Ik ken de mythen, clichés, leugens en misleidende informatie die in andere Europese landen bestaan niet, maar ik denk dat ik het niet verkeerd heb als ik zeg dat ze vergelijkbaar zijn met die in Spanje. Hierbij geven we enkele van de belangrijkste weer, om vervalsingen van de werkelijkheid te kunnen ontmantelen.

- We beginnen met een van de berichten die de meeste media uitzenden, dat echter onjuist en alarmerend is: **het is een invasie**. De wereld is erg groot en de EU is niet het hoofddoel van migranten en vluchtelingen. Onder de 25 belangrijkste bestemmingen van migranten, geleid door de Verenigde Staten en Rusland, zijn er van de 28 EU-lidstaten slechts vijf. Volgens de Verenigde Naties was 87% van de internationale migraties die in 2015 in Afrika plaatsvonden, tussen landen van dat continent.

Wat de vluchtelingen betreft, heeft María Jesús Vega, de woordvoerder van de UNHCR in Spanje, ook harde cijfers om in deze context te plaatsen: 'Wereldwijd zijn er 60 miljoen mensen ontheemd door conflicten; 86% van de vluchtelingen bevindt zich in de armste landen van de planeet, dat is een bewezen feit, en vooral in landen in de buurt van de

---

⁴ Een deel van de inhoud van deze paragraaf komt uit een artikel van Gloria Rodríguez-Pina, 'Datos que desmontan los falsos mitos y leyendas sobre la inmigración'. *Huffington Post* (29/11/2015, updated 30/08/2017). Beschikbaar op: http://www.huffingtonpost.es/2015/11/29/mitos-falsos-migracion_n_8398132.html

conflictgebieden. In het geval van Syrië, hebben bijvoorbeeld Turkije, Libië, Jordanië en Irak bijna 95% van de Syrische bevolking die vertrokken is, ongeveer vier miljoen mensen.'

'Hier komt maar een klein deel. Vorig jaar waren er in Europa ongeveer 600.000 asielaanvragen; dit jaar zullen er uiteraard meer zijn. Het is een druppel in de oceaan als je dit cijfer vergelijkt met 60 miljoen ontheemden of asielzoekers. Turkije heeft er twee miljoen, Libanon 1.200.000 plus een half miljoen Palestijnen, op een bevolking van ongeveer vier miljoen. Het is alsof hier in Spanje 12 miljoen vluchtelingen aankomen. Geen enkel land in de EU is armer dan Ethiopië, Turkije, Pakistan of Libanon, landen die meer vluchtelingen opnemen. Hier in Europa hebben we 500.000 miljoen inwoners.' Geen sprake dus van invasie, helemaal niets. Het is een baatzuchtige manier van overdrijven van de media.

- **Ze misbruiken de volksgezondheid.** Ten aanzien van het idee dat immigranten de volksgezondheid ineen laten storten, zijn cijfers voldoende om deze leugen te ontmantelen. Volgens het ministerie van Volksgezondheid van Spanje is het gebruik dat migranten ervan maken 15% lager dan dat van de Spanjaarden. De Spaanse Society of Community Medicine (semFYC) bevestigt dat immigranten voor de helft minder naar de dokter gaan dan de Spanjaarden: ze vertegenwoordigen 10% van de bevolking, maar slechts 5% van de patiënten. Evenmin storten de Eerste Hulp posten in. 'Er zijn buitenlanders zonder gezondheidspasje die alleen naar de eerste hulp kunnen gaan. Toch vertegenwoordigen ze slechts 5% van deze dienstverlening', aldus de Spaanse Vereniging voor Spoedgeneeskunde. Deze gegevens komen overeen met die van de Gezondheidszorg, wat aangeeft dat ze slechts 4,6% van de gezondheidsuitgaven genereren.
- **De buitenlandse bevolking heeft een directe invloed op de toename van criminaliteit.** Waarheid of leugen? De staatssecretaris voor Veiligheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken van Spanje, ontmantelt

het gerucht met een voorbeeld: 'In 2002, met de helft aan immigranten, was het misdaadcijfer 1,5 procent hoger dan dat van 2006. Daarom is er geen verband tussen immigratie en criminaliteit. 'Deskundigen zoals José Luis Díez Ripollés, hoogleraar strafrecht aan de Universiteit van Málaga, zegt dat 'het niet bevestigd kan worden dat de aanwezigheid van migranten een bepalende factor is bij het verklaren van misdaadcijfers. De politie bevestigt dat 63,5% van criminele bendes gemengd zijn (bestaande uit Spanjaarden en buitenlanders).

- **Ze pakken ons werk af en ze hebben geen opleiding.** Men hoeft alleen maar te kijken naar het percentage van de actieve bevolking dat werkloos is om aan te tonen dat de crisis migranten slechter heeft behandeld dan de bevolking van het land zelf. Terwijl het werkloosheidscijfer van de Spanjaarden 20,13% bedraagt, is dat van buitenlanders 28,94% (gegevens voor 2010 uit de Actieve Bevolkingsenquête van het Nationaal Instituut voor Statistiek van Spanje). Bovendien, zoals de woordvoerder van de UNHCR in Spanje aangeeft: 'Velen brengen andere kwaliteiten op verschillende gebieden met zich mee, die we wellicht hier niet hebben, bijvoorbeeld over kwesties zoals taal of aanvullende training.'

Een ander belangrijk aspect is dat 'de meeste studies (Europese Commissie, 2006) een reeks van langetermijn beleid [...] aanbevelen, gecombineerd met een aanhoudende stroom van immigratie, om de duurzaamheid van het huidige pensioen- en socialezekerheidsstelsel te garanderen'. Dit staat in een studie van het Koninklijk Instituut El Cano, Teresa Castro Martín, demograaf en hoogleraar aan de Hoge Raad voor Wetenschappelijk Onderzoek (CSIC), die onderzoek doet naar de impact van immigratie op de vergrijzing van de Europese samenleving.

Ook mogen we niet vergeten, zegt de woordvoerder van de UNHCR, dat 'de vluchtelingen, de migranten die aankomen, meestal de banen accepteren die de Spanjaarden niet willen, de gaten die er zijn op de arbeidsmarkt.' Als de statistiek van het soort beroep worden vergeleken, is het duidelijk dat migranten zich bij de verdeling van banen tussen binnenlandse en buitenlandse werknemers meer toeleggen op

ongeschoolde banen. We nemen aan dat dit ook in andere Europese landen gebeurt.

- **Europa zal zijn identiteit en zijn christelijke cultuur verliezen.** Viktor Orbán, de extreem-rechtse en xenofobe leider van Hongarije, zegt dat 'als we de grenzen niet beschermen, we een minderheid op ons eigen continent zullen zijn', en waarschuwt bovendien voor het risico dat de komst van moslimvluchtelingen voor het Europese christendom zou zijn.

De woordvoester van de UNHCR zegt het volgende: 'Die verklaring trekt in twijfel wat de waarden van de EU zijn of willen zijn. Het is van fundamenteel belang om de waarden van tolerantie, respect voor diversiteit en solidariteit te behouden, en dat is wat ons de mechanismen en instrumenten zal geven voor de uitdagingen die we in de toekomst zullen moeten aangaan', bedenk dat tegenover deze berichten, gezegd moet worden dat wat nieuwkomers kunnen bijdragen 'van een indrukwekkende rijkdom' is.

Bovendien, toespraken zoals die van Orbán, hebben nog een ander risico: 'Het lanceren van deze boodschappen van onverdraagzaamheid of afwijzing van bepaalde religieuze groeperingen, is de beste propaganda die kan worden gemaakt voor extreemrechtse groeperingen om meer mensen aan te trekken.'

- **De werkwijze van de media en de boodschap van politici.** De media geven weinig of geen weerklank aan gegevens en argumenten die de hierboven genoemde onderwerpen ontmantelen (hoewel ze deze perfect kennen) en leggen veel nadruk op andere aspecten van migraties. Het behoeft geen betoog dat de komst van een boot met vluchtelingen een nieuwswaardiger evenement is dan het afstuderen in de luchtvaarttechniek van een Ecuadoraan, maar de manier waarop de media de aankomst van immigranten behandelen, moet worden betwijfeld; het is bevooroordeeld, wordt opzettelijk gedaan en voedt de negatieve sociale perceptie van het fenomeen.

De massale toestroom van vluchtelingen doet enkele van de oude mythen over migranten herleven die we in de voorgaande paragrafen hebben besproken. Het xenofobe discours van politieke leiders, zoals de Hongaarse premier Viktor Orbán, die zei dat ze de Europese cultuur en identiteit in gevaar zouden brengen, of de alarmerende berichten van de voormalige Spaanse minister van Binnenlandse Zaken, Jorge Fernández Díaz, die zei dat onder vluchtelingen ook jihadistische terroristen aan kunnen komen, maken het verhaal dat een beroep doet op angst, alleen maar erger.

‘Het zijn gevaarlijke berichten die een fatale impact kunnen hebben op de Spaanse samenleving en op elke andere samenleving. We moeten goed oppassen wat we zeggen, onder andere omdat dit een afwijzende houding kan stimuleren, ongegronde angst kan veroorzaken en de publieke opinie kan verwarren’, waarschuwt de woordvoerder van de UNHCR in Spanje. Zijn organisatie werkt met de vluchtelingen, maar de valse berichten verspreiden zich ook onder migranten die de oorlog niet ontvluchten maar in extreme armoede leven en die ook hun leven riskeren op zoek naar een beter leven. De EU heeft ze ook in het vizier en is van plan om de komende maanden honderdduizenden uit te zetten.

5

DE HUIDIGE VLUCHTELINGEN- EN MIGRANTEN- CRISIS, WAT IS ER AAN DE HAND?

Het ene jaar eindigt, het andere begint, en tussen de goede wensen voor vrede en harmonie, blijven de ontwortelden in boten aankomen op de stranden van Griekenland. Ontwortelen is het teken van onze tijd. Nooit in de geschiedenis van de mensheid is er zoveel doorvoer geweest van vluchtelingen en gedwongen migranten als nu. Ondanks het cynisme van het IMF en de medeplichtigheid van de VN zelf - die in deze bewegingen een natuurlijk voorrecht van de mens willen zien 'op zoek naar economische kansen en nieuwe horizonten' en een 'primordiaal instrument voor de bestrijding van de werkloosheid' - de ware oorzaak van deze ontworteling moet alleen worden gezocht in oorlog en in de eisen van de leer van de globalisering: dat wil zeggen, in de ambitie van een kleine oligarchie zonder thuisland en zonder ziel.⁵

Internationale migraties moeten worden aangepakt als een wereldwijd fenomeen. Ze ontstaan en worden begunstigd door de context van globalisering. Hoewel migraties door de geschiedenis heen de mens hebben begeleid, biedt de huidige globale structuur van de wereld nieuwe kenmerken en dimensies. Ongunstige omstandigheden op politiek, economisch, sociaal

---

⁵ Olalla, Pedro. 'La estrategia del desarraigo'. ctxt.es, n° 99 (17/01/2017). Beschikbaar op: <https://ctxt.es/es/20170111/Politica/10553/Sykes-Picot-guerras-terrorismo-imperialismo-refugiados.htm>

en cultureel gebied, samen met de zoektocht naar een betere toekomst, zijn altijd de basis voor migratiestromen geweest. In de huidige context waarin zij voorkomen, zijn internationale migraties grotendeels het resultaat van sterke ongelijkheid in termen van ontwikkeling tussen sommige landen en zijn op die manier ingekaderd in de Noord-Zuidbetrekkingen. Migratiestromen uit minder ontwikkelde landen komen naar voren als gevolg van economische, politieke, commerciële, technologische en zelfs culturele afhankelijkheid van de meer ontwikkelde landen.

Waarom zijn er sinds een paar jaar geleden steeds meer vluchtelingen en migranten? De migratiecrisis in Europa, ook bekend als de migratiecrisis in de Middellandse Zee of de vluchtelingencrisis in Europa, is een kritieke humanitaire situatie, die in 2015 verslechterde door de toename van de ongecontroleerde stroom vluchtelingen, asielzoekers, economische migranten en andere kwetsbare migranten, die samen de weg van irreguliere migratie naar landen van de Europese Unie delen. Tot december 2015 waren meer dan een miljoen mensen Europa binnengekomen, waarvan meer dan 942.400 politiek asiel hadden aangevraagd. Aan de andere kant waren er 3.406 mensen omgekomen bij hun vlucht poging.

Het is de grootste migratie- en humanitaire crisis in Europa, na de Tweede Wereldoorlog. Volgens de vicepresident van de Europese Commissie, Frans Timmermans, is het 'een wereldcrisis die een Europees antwoord nodig heeft'. De Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties heeft verklaard dat Europa 'binnen tientallen jaren een van de grootste vluchtelingenstromen zal zien en benadrukte dat het 'een vluchtelingencrisis is, en niet alleen een immigratieverschijnsel'. De crisis is ontstaan als gevolg van het groeiende aantal vluchtelingen, asielzoekers en migranten die de lidstaten van de Europese Unie binnenkomen - of proberen te bereiken - via gevaarlijke kruispunten in de Middellandse Zee en Zuidoost-Europa, uit landen uit het Midden-Oosten, Afrika, de Westelijke Balkan en Zuid-Azië.

De meeste van deze bevolkingsstromen worden gekenmerkt door:

- a) gedwongen migratie van slachtoffers van gewapende conflicten, terrorisme, vervolging, armoede, klimaatverandering of massale schendingen van mensenrechten en
- b) de actie van transnationale criminele netwerken van illegale handel in immigranten - die hen blootstelt aan vervoer in gevaarlijke of vernederende omstandigheden - en van mensenhandel - met het doel misbruik te maken van kwetsbare migranten, voornamelijk vrouwen en kinderen.

Welvaartsverschil (Bregje van Ginneken)

Tot september 2015 bedroeg volgens het UNHCR het aantal vluchtelingen en migranten die de Middellandse Zee waren overgestoken 951.412, voornamelijk afkomstig uit Syrië, Afghanistan, Eritrea, Nigeria, Albanië, Pakistan, Somalië, Irak, Soedan, Gambia, Egypte, Marokko, India, Nepal, Bhutan, Sri Lanka en Bangladesh, die deze zeeroute naar de EU zijn binnengekomen, voornamelijk via Griekenland en Italië, om door te reizen naar Centraal- en Noord-Europa.

Volgens de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) stierven 2.760 mensen in bij bootongelukken in de Middellandse Zee, gedurende de eerste acht maanden van 2015, wat inhoudt dat 73% van de sterfgevallen onder migranten wereldwijd, op doorreis naar hun bestemming plaatsvond. Het kantoor van de Hoge Commissaris voor Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) schat dat in dezelfde periode van 2015, 2.850 mensen in de Middellandse Zee zijn omgekomen. Uit de projecties van de UNHCR bleek dat het aantal vluchtelingen en migranten die de Middellandse Zee naar Europa oversteken tegen het einde van 2015, 400.000 zou bedragen en in 2016 zou kunnen oplopen tot 450.000 of meer, dat wil zeggen, dat in twee jaar tijd minstens 850.000 mensen de Middellandse Zee zijn overgestoken op zoek naar een toevluchtsoord in de EU.

Het is ook noodzakelijk erop te wijzen dat de overgrote meerderheid van de mensen die in deze internationale vluchtelingencrisis gevangen zit, wordt verdreven binnen hun eigen land van herkomst of in de buurlanden. In Nigeria heeft het huidige conflict met Boko Haram 1,8 miljoen mensen gedwongen hun huizen te ontvluchten en bescherming te zoeken in andere delen van het land. Libanon, met een bevolking van 4,5 miljoen mensen en 1,2 miljoen Syrische vluchtelingen, bevindt zich in een onmogelijke situatie. Steeds meer vluchtelingen leven in zeer precare omstandigheden in kampen aan de grenzen met Turkije en Jordanië.

6

WAT LEERT DE BIJBEL EN HET LEVEN VAN FRANCISCUS VAN ASSISI ONS OVER VLUCHTELINGEN EN MIGRANTEN?

De Bijbel presenteert de migrerende realiteit als een gemeenschappelijk element in de heilsgeschiedenis. In bijbelse teksten wordt het volk van God voorgesteld als een volk van pelgrims, in beweging.

In het **Oude Testament** is er overvloedige kennis en kunde te vinden over migratie en mensen in beweging.

Aan de ene kant vormen de emigranten, samen met wezen en weduwen, de trilogie die typerend is voor de wereld van de gemarginaliseerden in Israël. Voor hen vraagt God om een waardige behandeling en speciaal respect en aandacht. Aan de andere kant, Israël, het volk van God, kent het fenomeen niet alleen uit de eerste hand, maar ziet ook zichzelf als een migrant: 'Mijn vader was een Aramese zwerver' (Dt 26,5). 'U kent het lot van de emigrant, omdat u emigrant in Egypte was' (Ex 23,9). De periode waarin Israël opgericht is, heeft twee fundamentele mijlpalen in twee migrerende bewegingen: de ballingschap naar Egypte (Gen 42,1-8) en de exodus naar het beloofde land (Ex 33,1-3). Met zijn gedragsnormen heeft het volk van Israël een duidelijk verbod tegen het onderdrukken, uitbuiten of schenden van het recht van de emigrant: 'Je zult de emigrant niet ergeren' (Ex 23,9), 'onderdruk hem niet' (Lev 19,34), 'Je zult het niet misbruiken' (Deut 23,16), 'Je zult het recht van de emigrant niet ontkennen' (Deut 24,17), 'Vervloekt hij die de rechten van de emigrant schendt' (Deut 27,19).

Een houding van liefde voor de vreemdeling komt ook voor: 'Je zult de

emigrant liefhebben, omdat je ook een migrant was in Egypte' (Dt 10,19), 'De vreemdeling die in jouw buurt woont, beschouw hem als een van je eigen volk heb hem lief zoals jezelf '(Lev 19,34). Op die manier vertaalt effectiviteit in de liefde zich in het delen: 'Wanneer je de oogst van je veld haalt en een schoof op de grond vergeet, pak deze dan niet op; laat hem liggen voor de emigrant, de wees en de weduwe '(Deut 24,17).

Het **Nieuwe Testament** draagt de volheid van het Oude Testament uit (vergelyk Mt 5,17-19). Een van de centrale elementen van het Nieuwe Testament, gezien vanuit de realiteit van migraties, is het feit dat Jezus zelf verschijnt als een migrant. Mattheüs toont de kinderjaren van Jezus en de Heilige Familie onder een eerste en bloedige ervaring van gedwongen emigratie (Mt 2,14-15). Aan de andere kant vertelt het Evangelie van Lucas de geboorte van Jezus buiten de stad 'omdat er geen plaats voor hen was in de herberg' (Lk 2,7).

In de buitenlander, meer dan zijn naaste, beschouwt de christen het aangezicht van Christus geboren in een kribbe, die als een vreemdeling naar Egypte vlucht, terwijl hij deze fundamentele ervaring van zijn volk aanneemt en samenvat (zie Mt 2,13) seq.). Geboren buiten zijn geboorteland en afkomstig van buiten het vaderland (vgl. Lc 2,4-7), woonde hij 'onder ons' (Jh 1,11,14) en bracht hij zijn openbare leven door als reiziger, door steden en dorpen (cf. Lk 13:22, Mt 9,35).

Zijn openbare leven is een voortdurende pelgrimstocht rond de steden van het meer van Galilea en vooral rond Kafarnaüm, laten we niet zijn reizen naar het noorden, in Tyrus en Sidon vergeten; naar het zuiden, in de richting van Galilea; naar het oosten, in de Dekapolis en aan de overkant van de Jordaan in Perea. Zijn ervaringen van hulpeloosheid zorgen ervoor dat Jezus de nadruk legt op gastvrijheid en broederschap, zich laat identificeren met de kleinsten, waardoor de migrant als een teken van welkom in zijn koninkrijk wordt: 'Ik was een vreemdeling en gij hebt mij opgenomen' (Mt 25:35).

Een ander element van de boodschap van Jezus is het universalisme. De komst van een Koninkrijk voor iedereen, zonder uitsluiting, met de nadruk op

heidenen en buitenlanders. Deze eigenschap wordt een essentieel onderdeel bij de gezangen: de barmhartige Samaritaan (Lk 10, 25-37), de Syrofenicische vrouw (Mk 7,24-30), de centurion (Mt 8,5-10) en de Samaritaanse vrouw (Joh. 4,5-42), onder anderen. De missie van Jezus gaat verder dan de grenzen van Israël en de actie van de Geest zal aandringen om het Goede Nieuws naar alle uithoeken van de wereld te brengen. Zijn volgelingen zullen dit universalisme bestendigen. Paulus zelf bijvoorbeeld zal zeggen: 'Er is geen Jood of Griek, geen man of vrouw, noch slaaf noch vrije man/vrouw omdat u allen één bent in Christus' (Gal 3,28).

Met betrekking tot **Sint Franciscus van Assisi** vertelt Éloi Leclerc, een groot kenner van zijn biografie, over de mobiliteit van de eerste minderbroeders:

*'De nieuwe vorm van evangelisch leven situeert zich in de eerste plaats in het teken van de tochten van de apostelen. Het volgt de manier van leven van de discipelen die door Christus op missie werden gestuurd. Vandaag hier, morgen daar, zo hebben de leden van de nieuwe gemeenschap geen vast adres. Wat telt is de missie, de aankondiging van het goede nieuws, die een grote bewegingsvrijheid vereist en leidt tot een rondtrekkend leven. Zoals de straatverkopers van die tijd, zijn Francisco's metgezellen vaak onderweg [...]. Vanwege hun missie zijn de broeders daarom reizigers en zelfs onverschrokken reizigers. Ze prijzen God zowel met hun tong als met hun voeten. Hun klooster is de wijde wereld. De regel van 1221, en vervolgens die van 1223, wijdt een hoofdstuk aan 'de manier van reizen over de wereld', dat aangeeft hoe zeer de reis deel uitmaakt van het leven van de broeders.'*⁶

---

⁶ Leclerc, Éloi (2006). *Francisco de Asís. Un hombre nuevo para una sociedad nueva. Salamanca*. Sígueme: pp. 97-98.

7

HET RECHT OP ASIEL EN DE REACTIE VAN DE EUROPESE UNIE

Het asielrecht wordt geregeld door het internationaal recht en is een plicht van de staten. Het is opgenomen als een **fundamenteel mensenrecht** in artikel 14 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en is ontwikkeld in het Verdrag van Genève van 1951 en het bijbehorende protocol (New York Protocol van 1967). Daarom is het geen humanitaire kwestie (hoewel er een humanitaire dimensie is) maar een recht.

Dus, iedereen heeft het recht om bescherming te zoeken buiten zijn/haar land van oorsprong of reguliere verblijfplaats en er gebruik van te maken als de vlucht voor een conflict, zijn/haar leven in gevaar brengt en er gegronde vrees is voor vervolging vanwege ras, religie, nationaliteit, politieke overtuiging of het behoren tot een bepaalde sociale groep. Vervolging vanwege geslacht, inclusief als dit gebaseerd is op seksuele voorkeur en genderidentiteit, is inbegrepen in de motieven van vervolging die dit recht erkent.

Dit is een internationaal mensenrecht dat is opgenomen in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, de Conventie van Genève en de Spaanse grondwet. Het bestaat uit de bescherming die een staat biedt aan bepaalde personen van wie de grondrechten worden bedreigd door daden van vervolging of geweld.

Via de Internationale Conventie van Genève wordt vastgesteld wie een vluchteling is en wordt beslist voor wie asiel gegarandeerd is. Dit werd in 1951 goedgekeurd om Europese vluchtelingen na de Tweede Wereldoorlog te beschermen. Spanje en meer dan 140 landen hebben het ondertekend en zijn verplicht dit na te komen.

Het beginsel van niet uitzetten verbiedt staten, volgens het internationaal recht, om een persoon terug te laten keren naar het grondgebied van een land waar hun leven of vrijheid wordt bedreigd of waar hij marteling, onmenselijke behandeling of aantasting van de fundamentele mensenrechten riskeert.

Aangezien de meerderheid van de mensen die aan Europese grenzen aankomen, vluchten voor oorlogsconflicten en vrezen voor hun leven, moet de EU zowel voldoen aan de Vluchtelingenconventie van 1951 als aan de Europese richtlijnen en verordeningen ter bescherming van asielzoekers.

De reactie van Europa en Spanje is ver verwijderd van de wettelijke verplichting om mensen te beschermen. Afgelopen mei, verving Europa zijn Operation Mare Nostrum - bestemd om mensen te redden - door Operation Triton, een 'civiele en militaire' missie gericht op controle aan de grenzen en bestrijding van de illegale immigratie maffia. Deze beslissing heeft een zeer verontrustende militarisering van het Middellandse Zeegebied veroorzaakt die kan leiden tot nog complexere conflicten met zeer ernstige gevolgen voor degenen die hun toevlucht zoeken. De situatie is veranderd in een vicieuze cirkel: in plaats van de slachtoffers te beschermen, is besloten om de grenzen te blokkeren en de controle te vergroten. Dit heeft de activiteiten van de maffia vergroot, die op hun beurt worden gebruikt als doelstelling van politieke acties die hen in eerste instantie bestrijden in plaats van de oorzaken aan te pakken die de humanitaire crisis veroorzaken.

De Europese Unie heeft gefaald in haar poging om 40.000 vluchtelingen onder de lidstaten te verdelen volgens economische en demografische criteria. Het cijfer, vergeleken met het aantal mensen dat waarschijnlijk als vluchteling wordt beschouwd, is lachwekkend en compleet irreëel met betrekking tot de huidige en toekomstige behoeften. Spanje heeft aangeboden om slechts 1.300 van de 4.300 die afgesproken waren, te accepteren en heeft zelfs dit aanbod niet eens uitgevoerd.

Een voorbeeld, naast vele andere, hierbij een tekst over de reactie van de Europese Unie op de vluchtelingencrisis. Laat ieder voor zich zijn/haar eigen conclusies trekken:

Steunend op Europese fondsen voor ontwikkelingssamenwerking, financiert de Europese Unie in bepaalde Afrikaanse landen militair materieel, politieopleidingen, centra voor gepatrieerde migranten en systemen voor gegevensverzameling die het land van herkomst (van de migrant) in Europa zullen bevestigen, zodat uitzetting gemakkelijker wordt gemaakt. De doelstellingen: om migratie vanuit Afrika te beheersen, en ook de regeringen te versterken van het land van herkomst en doorreis om diegenen te stoppen die de Middellandse Zee willen oversteken.⁷

---

⁷ Jona, Ludovica. 'La UE usa fondos de la lucha contra la pobreza para frenar la llegada de migrantes'. *eldiario.es* (23/05/2017). Beschikbaar op: http://www.eldiario.es/desalambre/controlar-migraciones-UE-fondos-pobreza_0_646736351.html

CONCLUSIES: WAT KUNNEN WE DOEN?

In 2014 bracht journalist Rosa Moro, gespecialiseerd in Afrika, redacteur van het tijdschrift Umoya en lid van de Federatie van Comités van solidariteit met Zwart Afrika, een bezoek aan de steden Ceuta en Melilla, uitgenodigd door de organisatie Caminando Fronteras. Naar aanleiding van deze ervaring schreef zij een dossier, waarvan we de volgende tekst als conclusie en mogelijke actie aanbieden:

Niet alle hoop is verloren, niet alle politici zijn gelijk. De Euro-parlementariër van de Duitse Groene Partij, Ska Keller, stelde dit beleid van grensbeveiliging aan de kaak: 'In deze context van verregaande bezuinigingen en inkorten op budgets, is het verbazingwekkend dat de EU miljoenen euro's aan 'slimme poorten besteedt', aan onbemande vliegtuigen en andere bewakingstechnologieën. Het is een grote schande dat degenen die profiteren van Eurosur [Southern Border Armour Programme] de grote Europese defensiebedrijven zijn,' zei hij.

Hoewel het waar is dat met de overdracht van de soevereiniteit van de Europese regeringen aan de Europese Commissie, dat wat er in het parlement wordt gezegd weinig zin heeft, omdat de Commissie uiteindelijk beslissingen neemt waarbij rekening wordt gehouden met de lobby's en niet met de parlementaire debatten; we moeten proberen elke dag meer afgevaardigden te sturen om 'nee' te zeggen, 'niet in onze naam', 'niet met onze belastinggelden'. Natuurlijk liggen er dingen in onze macht om

het 'immigratieprobleem' op te lossen, kleine stapjes die kunnen beginnen door op een meer bewuste manier onze politieke vertegenwoordigers en onze instellingen te kiezen. Je kunt niet apolitek zijn, omdat de beslissing om misdaden te plegen met ons geld en in onze naam op politiek niveau wordt genomen.

Er zijn veel groepen activisten die de situatie aanklagen, analyseren, betrokken raken en haalbare voorstellen aanbieden die een enorm verschil kunnen maken met de huidige situatie van de grenzen, we zouden naar hen moeten luisteren. Een van hen is de Migregroup, bestaande uit Andalucía Acoge, Asociación Pro Derechos Humanos (mensenrechten) de Andalucía, CEAR, ELIN en de Federación de SOS Racismo (racisme) die vier eenvoudige stappen aan het parlement voorgesteld heeft: het bespoedigen van de afgifte van visa door Europese ambassades in Afrikaanse landen, het is onmogelijk om zo weinig, soms geen enkel visum in Afrikaanse landen te verkrijgen; het bespoedigen van de uitslag van asielaanvragen, hoe is het mogelijk dat als je de Syrische nationaliteit hebt, een staat anderhalf jaar nodig heeft om te beslissen of je een vluchteling bent of niet? En bovendien dan niet de status van (oorlogs)vluchteling geven maar een tijdelijke maatregel toekent die slechts één jaar duurt; gezinsgroepering vergemakkelijken, aan de ontberingen van de reis voegt de bureaucratie toe dat leden van dezelfde familie jarenlang gescheiden blijven. Dat verder de terugkeervereenkomst tussen Spanje en Marokko wordt afgeschaft, dit zou buitengewoon rechtvaardig zijn, aangezien de repatriëringsovereenkomsten met Afrikaanse landen hun eigen onderdanen omvatten plus iedereen die door dat land is gegaan. Met deze vier haalbare maatregelen zou het drama aan de zuidgrens van Ceuta en Melilla veel verbeteren.

Er zijn meer voorstellen die kunnen worden toegepast, maar

wat echt moet worden toegepast bij het drama van migratie is gezond verstand, empathie, ethiek en een kritische blik. We kunnen niet blijven doen alsof we geloven dat de rechten van iedereen gelijk zijn en dat geweld de beste manier is om hen te beschermen. Genoeg hypocrisie. Genoeg onwetendheid.⁸

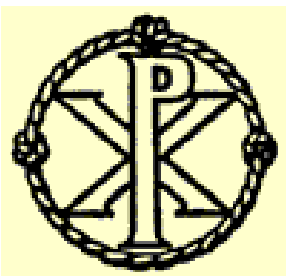
Pedro Sanz, CDSF Spanje. Valladolid 6 februari 2018

---

⁸ Moro, Rosa, (2015). Umoya n° 78, centraal dossier, winter 2015. 'Frontera Sur. La guerra contra los migrantes que no interesa ganar'. Beschikbaar op: <http://umoya.info/umoyaweb/dossier78web.pdf>

Vertaling uit het Spaans: Marianne Penning de Vries

Illustraties: Bregje van Ginneken

CDSF
Compagnons de Saint François
www.cdsf.org

De Tochtgenoten van Sint Frans vormen een beweging van mensen die zich in willen zetten voor vrede, gerechtigheid en behoud van de schepping.

Binnen de veranderende context van de tijd laten zij zich leiden en inspireren door het evangelie en het leven van Franciscus.

Tochtgenoten van Sint Frans
Secretariaat:
Hillevliet 26 A
3074 KA Rotterdam
matpenningdevries@kpnplanet.nl

